

JUHLAJULKAISU

MATTI YLÖSTALO

1917 · 4/2 · 1987

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

VAMMALA 1987. VAMMALAN KIRJAPAINO OY

ISSN 0356-7222

ISBN 951-855-087-5

ISBN 978-951-855-870-8 (PDF)

Erstatning og forsikring Ny Dansk lov

I. Problemet

Som så mange andre retsområder er erstatningsretten i vort århundredes komplicerede samfund kommet ind i en voldsom udvikling.

For det første er erstatningsområdet blevet udvidet væsentligt, dels gennem en skærpelse af culpareglen, og dels ved at man har indført en række strengere ansvarsregler. Men rent bortset herfra, må det utvivlsomt konstateres, at selve antallet af erstatningstilfælde er svulmet betydeligt op. Som de væsentligste årsager til denne udvikling kan nævnes den stærke befolkningstilvækst og det deraf følgende stadig mere fortættede samfundsliv og den almindelige øgede velstand i forbindelse med den stadig voksende industrialisering og motorisering af samfundet, der tilsammen har medført en voldsom stigning i skadestilfældene.

Men disse faktorer er formentlig ikke de eneste. Også årsager af rent psykologisk art har uden tvivl været medbestemmende. Det enkelte menneskes trang til at sikre sig mod livets omskiftelighed og ulykker har på grund af samfundsudviklingen fået langt bedre vilkår, og samtidig er mentaliteten også blevet mere lydhør for det »humanitære«.

Samtidig med denne udvikling har forsikringsinstituttet fået en meget betydelig udbredelse, og da dets formål er at dække skader, har det meget naturligt kommet til at spille en betydelig rolle for erstatningsrettens udvikling. Her må *ansvarsforsikringen* først nævnes. Når skadevolderen er ansvarsforsikret, er på den ene side skadelidte sikker på at få sit krav betalt, medens skadevolderen på den anden side er sikret mod at skulle udrede erstatningen, og han er derfor normalt ikke fristet til at søge at unddrage sig ansvaret, ligesom domstolene måske vil være mere tilbøjelige til at pålægge ansvar. Ansvarsforsikringen har derfor også haft sin andel i udvidelsen af området for erstatningsreglerne og den skærpelse af culpareglen, som har fundet sted

i det sidste par menneskealdre. En udvikling som også er blevet begunstiget ved, at man på områder, hvor der hyppigt voldes skade, som f.eks. ved motorkørsel, har indført tvungen ansvarsforsikring og skærpede ansvarsregler. Forsikringsvæsenet har i det hele taget givet øgede muligheder for at indføre objektive erstatningsregler.

På den anden side står *skades- og ulykkesforsikringen*, der også dækker skadelidtes tab. Her giver forsikringsinstituttet muligheder for lempelser i skadevolderens ansvar, men i begge tilfælde slipper skadevolderen for et personligt ansvar (bortset fra selvrisko og lignende).

Herved opstår der et dilemma for erstatningsrettens udvikling. Skal hovedvægten lægges på ansvarsforsikringen eller på skadesforsikringen? Lægges hovedvægten på ansvarsforsikringen vil konsekvensen være, at skadesforsikringen altid skal have regres mod ansvarsforsikringen, og vil man påvirke folk til at tegne ansvarsforsikringer, må man også give skadesforsikringen regres mod skadevoldere, som ikke har nogen ansvarsforsikring. Lægger man omvendt hovedvægten på skadesforsikringen, bør denne forsikring nægtes regres mod skadevolderen. Men hvad enten man gør det ene eller det andet, vil der dog af indlysende grunde stadig være behov for begge forsikringstyper. Man kan derfor ikke undgå en større eller mindre dobbeltdækning, fordi mange skader vil være dækket både af en skadesforsikring og en ansvarsforsikring. Dobeltdækningen med deraf følgende dobbeltadministration kan derfor ikke undgås, og problemet vil derfor være, hvorledes systemet kan indrettes mest rationelt således, at skaderne dækkes af ansvarsforsikringen, hvor dette er mest hensigtsmæssigt navnlig under hensyn til præventionen og til overvejelser over, hvor risikoen for skaden mest naturligt bør ligge. Og på lignende måde, om skadesforsikringen bør dække skaden uden regres mod den ansvarlige skadevolder, hvad enten denne så har en ansvarsforsikring eller ej.

Dette problem, om *hvor skaderne bør kanaliseres hen*, har været genstand for indgående drøftelser i nordisk og fremmed retslitteratur. I Norden må navnlig henvises til Jan Hellner, Försäkringsgivarens regressrätt, Stockholm 1953. Det har ligeledes været behandlet flere gange i de samarbejdende nordiske lovgivningskomitéer vedrørende forsikring eller erstatningsansvar. I nærværende afhandling skal spørgsmålet søges belyst ved hjælp af den *nye danske lov om erstatningsansvar* (»erstatningsansvarsloven» forkortet til »EAL»), som trådte i kraft den 1. oktober 1984. I det følgende behandles først og fremmest reglerne om forsikring af ting (løsøre) og fast ejendom, som findes i lovens kap. 2 og 3 (§§ 19—25). Reglerne har deres basis i det lovforslag, som blev foreslået af de nordiske lovkomitéer 1975—78 om lempelse

af skadesansvar m.v. nemlig dansk Betænkning nr. 829, 1978 om lempelse af erstatningsansvar m.v., norsk NOU 1977: 33 om endringer i erstatningslovgivningen og svensk SOU 1975: 103, Skadestånd VI, Försäkringsgivares regress m.m.

II. Det historiske og legislative perspektiv

Allerede i en artikel i UfR 1901, s. 289 f og 997f gik den danske dommer F. C. Zahlmann ind for, at skadesforsikringen (navnlig brandforsikringen) som hovedregel ikke burde have noget krav mod den ansvarlige skadevolder, hvis skadevolderen kun havde handlet med simpel uagtsomhed. Nogenlunde samme standpunkt indtog N. H. Bache i UfR 1917, s. 269f, medens Henry Ussing, UfR 1920, s. 161f og TfR 1920, s. 19f, indtog en mere forsigtig holdning. Navnlig anførte han, at skadevolderen ikke burde have nogen lempelse, hvor forsikringstageren selv ikke kunne få erstatning af forsikringen, dersom han havde fremkaldt forsikringsbegivenheden ved simpel uagtsomhed, da dette ville være uretfærdigt. Synspunktet bør vel i princippet anerkendes, men det er i nutiden næsten helt upraktisk — i alt fald i dansk forsikringspraksis. Men Ussing var i det hele taget temmelig skeptisk over for den foreslåede hovedregel — ikke mindst ved objektivt ansvar.

I løbet af nittenhundredetyverne forhandlede man på nordisk plan om en forsikringsaftalelov (forkortet: FAL), som blev gennemført i Danmark i 1930. Norge, Finland og Sverige gennemførte ligeledes denne lov, hvis regler om regresspørgsmålet findes i lovens § 25, der samtidig fastslog, at regreskravet kun var et »afledet» og ikke et selvstændigt krav. Ordlyden i § 25 er ikke helt ens i de nordiske love, og praktiseringen udviser også en del forskelligheder. I det følgende vil jeg kun beskæftige mig med den danske, som har følgende formulering:

»§ 25. Er nogen overfor den sikrede erstatningspligtig for en af forsikringen omfattet begivenhed, indtræder selskabet i det omfang, i hvilket det har betalt erstatning til den sikrede, i dennes ret mod den erstatningspligtige. Hvis trediemand har forvoldt skaden ved en uagtsomhed, der ikke kan betegnes som grov, eller hviler hans ansvar udelukkende på reglen i Christian den Femtes Danske Lov 3—19—2 (om arbejdsgivernes ansvar for deres arbejdstageres uagtsomme skadeforvoldelser) kan skadevolderens erstatningspligt nedsættes eller efter omstændighederne helt bortfalde.

Ved livs-, ulykkes- og sygeforsikring har selskabet intet krav mod den, der har fremkaldt forsikringsbegivenheden. At den sikrede har mod-

taget erstatning af selskabet eller af skadevolderen, påvirker ved disse forsikringer ikke hans krav henholdsvis mod skadevolderen eller mod selskabet. Bestemmelserne i stykke 1 finder dog anvendelse ved ulykkes- og sygeforsikring, for så vidt forsikringsydelsen har karakteren af en virkelig skadeserstatning.

Selskabet kan ikke forbeholde sig ret til at indtræde i sikredes ret mod trediemand i videre udstrækning end ovenfor hjemlet.»

Som det vil ses, er ansvarslempelse kun gjort til en undtagelse fra den almindelige regel om forsikringsselskabets regres mod den ansvarlige, når der foreligger en skadesforsikring. Ved livs- ulykkes- og sygeforsikring er der omvendt ingen regres, men dette medfører ingen lempelse af den ansvarliges ansvar. Reglen er i det hele præceptiv i den danske version.

Det følger af reglen, at der ikke kan ske lempelse ved objektivt ansvar, men kun ved culpaansvaret (bortset fra forsæt eller grov uagtsomhed) og ved arbejdsgiveransvaret (principalansvaret) og kun, hvis domstolene finder det rimeligt. Ansvarslempelsen er med andre ord fakultativ.

Reglen gav i Danmark anledning til en meget omfattende domspraksis, og domstolene gav normalt ingen lempelse, hvis der forelå »betydelig simpel» uagtsomhed, eller hvis skaden skyldtes fagfejl ved hvervsmæssigt arbejde, eller hvis der forelå skader som følge af mangelfuld vedligeholdelse af bygninger samt i en række andre tilfældegrupper.

FAL § 25 blev fra mange sider kritiseret (også af mig), dels fordi den ikke var vidtgående nok, og dels fordi den efterlod så mange tvivlsspørgsmål med deraf følgende usikkerhed i domspraksis.

Hele problematikken blev taget op i de ovenfor nævnte nordiske betænkninger fra 1975—78, og hovedsynspunktet var, at man — modsat FAL's 25 — som *hovedregel ville lade ansvaret bortfalde, hvis skaden er dækket af en skadesforsikring eller en driftstabsforsikring*, hvilket i sin konsekvens vil medføre, at der ikke er plads for noget regreskrav. Fra denne hovedregel ville man så opstille nogle undtagelsestilfælde, hvor ansvaret skulle opretholdes, fordi præventive eller risikofordelingssynspunkter gjorde dette særligt påkrævet. Dette spørgsmål gav anledning til megen debat i erstatningsudvalgene, men man nåede dog frem til væsentlig enighed. Det danske udkast fra 1978 fik følgende formulering:

»§ 6. I det omfang en skade er dækket af en tingsforsikring eller en driftstabsforsikring, er der ikke erstatningspligt, medmindre:

Erstatning og forsikring, ny dansk lov

- 1) den, mod hvem erstatningskravet rettes, selv har forvoldt skaden forsætligt eller ved grov uagtsomhed, eller
- 2) skaden er opstået som følge af, at der ved planlægningen eller tilrettelæggelsen af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed er valgt arbejdsmetoder eller materiel, som må anses for uforsvarlige.

§ 7. Staten, en kommune eller en anden offentlig institution eller en erhvervsdrivende virksomhed med betydelige økonomiske interesser, der ikke har tegnet en tingsforsikring, som det for andre ville have været sædvanligt at tegne, er som skadelidt stillet, som om sådan forsikring var tegnet.

§ 8. §§ 6 og 7 gælder ikke for erstatningsansvar, der følger af:

- 1) færdselslovens regler om ansvar for motordrevne køretøjer, eller som iøvrigt er dækket af den for køretøjet tegnede lovpligtige ansvarsforsikring.
- 2) søloven,
- 3) love om ansvar for skade forvoldt ved jernbanedrift,
- 4) luftfartsloven,
- 5) love om fragtaftaler,
- 6) atomanlægsloven,
- 7) stærkstrømsloven.

Stk. 2. §§ 6 og 7 gælder endvidere ikke for erstatningsansvar for skade, som i offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed er forvoldt:

- 1) af en defekt ved et leveret produkt,
- 2) af sprængnings-, udgravnings-, nedramnings- eller lignende arbejde.»

III. Ordningen i erstatningsansvarsloven af 1984 og dens forhold til 1978-udkastet

Ved erstatningsansvarsloven (EAL) skete der forskellige ændringer i 1978-udkastet, idet den fik følgende ordlyd:

»§ 19. I det omfang en skade er dækket af en tingsforsikring eller en driftstabsforsikring, er der ikke erstatningsansvar.

Stk. 2. Reglen i stk. 1 gælder ikke såfremt:

- 1) den erstatningsansvarlige har forvoldt skaden forsætligt eller ved grov uagtsomhed, eller
- 2) skaden er forvoldt ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed eller virksomhed, der kan ligestilles hermed.

Stk. 3. Har en arbejdstager forvoldt en skade, der er dækket af en tingsforsikring, en driftstabsforsikring eller arbejdsgiverens ansvars-

forsikring, ifalder arbejdstageren ikke erstatningsansvar, medmindre skaden er forvoldt forsætligt eller ved grov uagtsomhed.

§ 20. Staten, en kommune eller en anden offentlig institution, der i almindelighed er selvforsikrer, er stillet, som om forsikring var tegnet, jfr. § 19.

§ 21. §§ 19 og 20 gælder ikke for erstatningsansvar, der er omhandlet i

1) færdselslovens regler om ansvar for motordrevne køretøjer, eller som i øvrigt er dækket af den for køretøjet lovpligtige ansvarsforsikring,

2) luftfartsloven eller

3) søloven.

§ 22. Såfremt der er erstatningsansvar for en skade, der er dækket af en skadesforsikring, indtræder forsikringsselskabet i det omfang, det har betalt erstatning, i den skadelidtes ret mod den erstatningsansvarlige.

Stk. 2. Ved livs-, ulykkes- eller sygeforsikring eller anden personforsikring har selskabet uanset forsikringens karakter intet krav mod den erstatningsansvarlige.»

I det følgende skal der gives en redegørelse for baggrunden for disse regler og for ændringerne i forhold til 1976-udkastet.

Den almindelige regel om bortfald af erstatningsansvar, når skaden er dækket af en tingsforsikring eller en driftstabsforsikring, er begrundet i, at hverken præventionsprincippet eller almene risikofordelingshensyn taler afgørende imod reglen. Det var der enighed om, og fra forsikringsselskabernes side antog man, at reglen ikke ville medføre nogen særlig stigning i forsikringspræmierne.

Derimod var der uenighed på nogle punkter mellem Erstatningsudvalget og de berørte organisationer, såsom Assurandør-Societetet, Industrirådet, Advokatrådet m.fl.

Der var dog enighed om, at der af hensyn til præventionen og til den almindelige retsfølelse ikke burde ske bortfald af erstatningspligten, hvis skadevolderen har forvoldt skaden forsætligt eller ved grov uagtsomhed.

Endvidere var der enighed om, at erstatningsansvaret burde bortfalde også ved objektivt ansvar og ved ansvaret i kontraktsforhold. Og ansvaret skulle også bortfalde, selvom skadevolderen havde tegnet en ansvarsforsikring.

Derimod var der *uenighed om de 2 undtagelser* fra bortfaldsreglen, som følger af 1976-udkastets § 6, nr. 2 og § 8, stk. 2, nemlig:

1) hvor skaden er opstået som følge af, at der ved planlægningen

eller tilrettelæggelsen af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed er valgt arbejdsmetoder eller materiel, som må anses for uforsvarlige.

2) hvor det drejer sig om erstatningsansvar for skade, som i offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed er forvoldt:

a) af en defekt ved et leveret produkt, eller

b) af sprængnings-, udgravnings-, nedramnings- eller lignende arbejde.

Flere organisationer og myndigheder havde i deres udtalelse om betænkningen foreslået, at disse undtagelser fra reglerne burde være væsentligt mere videregående.

Assurandør-Societetet fandt således, at der burde være fuld erstatningspligt og dermed også fuld regresret for al uagtsomhed også simpel uagtsomhed for skader, der forvoldes under udøvelse af erhvervsmæssig virksomhed. Societetet fremhævede, at private ansvarsforsikringer stort set er helt standardiserede, og at præmiefastsættelsen for disse forsikringer derfor alligevel ikke vil kunne ske således, at den får en skadesforebyggende effekt. For så vidt angår erhvervsdrivende burde udgangspunktet imidlertid være, at der er fuld regres. Erhvervslivets ansvarsforsikringer tegnes ofte efter en individuel vurdering af risikoen i den enkelte virksomhed. Forsikringsselskabet følger virksomhedens skadesforløb, hvilket har betydning for regulering af præmierne. I visse tilfælde deltager forsikringsselskabernes sagkyndige endog i selve tilrettelæggelsen af arbejdet med henblik på at forebygge, at ansvarspådragende skader opstår. Societetets hensigt var dog ikke, at en fuld regresret nødvendigvis skulle udnyttes fuldt ud. Det burde imidlertid efter societetetets opfattelse overlades til forsikringsselskaberne indbyrdes ved regresaftaler at fastlægge, i hvilket omfang og under hvilke omstændigheder tingsforsikringen kan frafalde regres over for ansvarsforsikringen, uden at erstatningsrettens skadesforebyggende effekt forringes.

Industrirådet nævnte i sin udtalelse, at det gennem årtiers påvirkning er opnået, at formentlig samtlige erhvervsvirksomheder har tegnet erhvervsansvarsforsikring, og at det gennem en betydelig standardisering har været muligt i en række tilfælde at etablere denne forsikring uden særlige vanskeligheder for forsikringstageren. Særligt om den foreslåede undtagelse for defekte produkter fremhævedes det, at dette forslag ville betyde, at produktansvaret og det almindelige erhvervsansvar adskilles. I betragtning af, at produkt- og erhvervsansvar — ikke mindst i forsikringsmæssig henseende — behandles i sammenhæng med og i tilknytning til hinanden, måtte et sådant resultat efter rådets opfattelse anses for uønskværdigt. Det nævntes i denne forbin-

delse, at dansk industri og dansk forsikring er enige om, at det for at undgå huller i forsikringsdækningen er vigtigt at sikre, at der tegnes en kombineret produkt- og erhvervsansvarsforsikring — eller i hvert fald, at de to forsikringer tegnes i samme selskab. Med den forskelsbehandling, som lovudkastet i 1976-betænkningen indebar for produktansvar og erhvervsansvar, forventedes det, at den eksisterende tilskyndelse til etablering af en kombineret forsikring for de nævnte to ansvarsarter ville bortfalde. Det ville blive en uheldig konsekvens heraf, at skadevolder og skadelidte blev stillet i en ubehagelig situation som følge af afgrænsningsvanskeligheder vedrørende ansvaret og dækningsområdet for separate produktansvars- og erhvervsansvarspolicer.

Justitsministeriet tiltrådte, at det navnlig af præventive grunde måtte anses for hensigtsmæssigt at fastholde regressen i erhvervsforhold. Det måtte endvidere anses for ønskeligt at undgå de afgrænsningsvanskeligheder mellem produkt- og andet erhvervsansvar, som udvalgets udkast ville medføre. Som følge heraf, og da offentlig virksomhed i denne sammenhæng burde ligestilles med erhvervsmæssig virksomhed, foresloges det, at der skal være fuldt erstatningsansvar, hvis en skade er forvoldt ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed eller virksomhed, der kan ligestilles hermed, se EAL § 19, stk. 2, nr. 2, sammenholdt med § 19, stk. 1. Dette medførte samtidig, at flere af de særlige undtagelser, som udvalget havde foreslået, kunne udgå. Resultatet ville imidlertid normalt altid blive det samme, selv om disse undtagelser var bevaret i forslaget, idet de skader, som er omfattet af undtagelserne, næsten altid vil være forvoldt ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed. Dette gælder dog ikke ansvaret efter færdselsloven, luftfartsloven og søloven, og erstatning efter disse loves ansvarsregler blev derfor også undtaget, se EAL § 21.

Udvalget havde foreslået en *særlig regel om lempelse af arbejdstagerens ansvar*, se EAL § 23, som er parallel med reglen i finsk ret. Udvalget havde imidlertid ikke overvejet, om der burde gælde noget særligt i de tilfælde, hvor den skade, som den ansatte har forvoldt, er dækket af tings- eller driftstabsforsikring hos skadelidte eller af arbejdsgiverens ansvarsforsikring. Da der som nævnt efter lovforslaget skulle være fuld regres, hvis en skade er forvoldt ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed, fandt justitsministeriet, at spørgsmålet burde løses i lovforslaget, således at der blev udformet en særlig regel, der begrænsede arbejdstagerens ansvar. Det foresloges derfor i § 19, stk. 3, at arbejdstagerens ansvar helt bortfalder, såfremt skaden er dækket af en tingsforsikring eller driftstabsforsikring hos skadelidte, eller af arbejdsgiverens ansvarsforsikring. Af præventions-

mæssige årsager fastholdtes den ansattes ansvar dog, hvis der er handlet forsætligt eller udvist grov uagtsomhed.

1976-udkastet havde i betænkningen foreslået, at *en »selvforsikrer» bør være stillet, som om tingsforsikring var tegnet*. Efter udvalgets forslag kunne foruden staten, kommuner og andre offentlige institutioner også større erhvervsvirksomheder være selvforsikrere. De nævnte institutioner og virksomheder var dog kun stillet, om forsikring var tegnet, såfremt forsikringen var »sædvanlig»; altså en forsikring, som normalt blev tegnet.

Industrirådet anførte, at det ville medføre betydelige retstekniske problemer at afgøre, dels hvilke erhvervsvirksomheder, der var omfattet af bestemmelsen, dels hvilke forsikringer, der var »sædvanlige».

Justitsministeriet var enig i, at den af udvalget foreslåede regel ville medføre betydelige afgrænsningsvanskeligheder. Lovforslaget indeholdt derfor en mindre vidtgående regel om selvforsikring. Således er det alene offentlige institutioner, der er omfattet af bestemmelsen, og det kræves ikke, at forsikring skal være »sædvanlig». Udvalget havde alene foreslået, at en selvforsikrer skulle være stillet, som om tingsforsikring var tegnet. Dette forslag hang sammen med, at en drifttabsforsikring er så individuelt tegnet, at der næppe ville kunne forekomme tilfælde, hvor en sådan forsikring kunne anses for at være »sædvanlig». Da det nu ikke kræves, at forsikringen skal være »sædvanlig», foresloges det, at en selvforsikrer i enhver henseende stilles, som om forsikring var tegnet.

Reglen om selvforsikring findes i EAL § 20, se ovenfor.

Ser vi herefter på *personskader*, har man rejst det spørgsmål, om erstatningsretten helt kan afløses af sociale ydelser suppleret med tvungne private ulykkesforsikringer, som f.eks. arbejdsskadeforsikringer eller ansvarsforsikringer, som f.eks. motorkøretøjsforsikringer.

En sådan fuldstændig afløsning af erstatningsansvaret for personskader vil næppe i en overskuelig fremtid kunne realiseres. Det er dog sket på New Zealand. EAL har imidlertid fortsat den udvikling, som allerede længe har været i gang:

Gratis lægehjælp og hospitalsophold fradrages i erstatningen, uden at det offentlige har ret til regres — ikke engang i de tilfælde, hvor skadevolderen har handlet forsætligt eller groft uagtsomt, EAL § 17, stk. 1. Det samme gælder alle andre sociale ydelser, som f.eks. dagpenge, der fradrages i tabt arbejdsfortjeneste; dog har en arbejdsgiver et afledt krav i h.t. § 17, stk. 2.

Ydelser efter arbejdsskadeforsikringsloven (ASFL) skal også fradrages i godtgørelsen for varigt mén (§4) og i erhvervsevnetabs-

erstatningen (§§ 5—9), men ligeledes uden regresadgang, jfr. EAL § 30, som ændrer ASFL § 55.

Derimod sker der ikke fradrag for andre varige sociale ydelser, som kommer til udbetaling i anledning af skaden, som f.eks. invalidepension. Det samme gælder private ulykkes- eller pensionsforsikringer. Det følger nærmest heraf, at der heller ikke er regres mod skadevolderen for nogen af disse ydelser, men det siges dog udtrykkeligt i § 17.

På den anden side er der taget et vist hensyn til disse ydelser ved fastsættelsen af kapitalisationsfaktoren i § 6, idet denne »kun» er sat til 6 gange det årlige indtægtstab. Det må forøvrigt i denne forbindelse bemærkes, at den renteindtægt, som skadelidte vil få af méngodtgørelsen og af erstatningen for erhvervsevnetab ofte vil medføre nedsættelse af de sociale ydelser. Som et eksempel til illustration kan nævnes en mand med en årsindtægt på 140.000 kr., der bliver 100 % invalid. Han vil normalt efter EAL få 200.000 kr. i méngodtgørelse og 840.000 kr. i erhvervsevnetab. Bliver disse 1.040.000 kr. sat til forrentning med 11 % p.a., får han ca. 115.000 kr. årligt. Til gengæld nedsættes hans invalidepension til ca. 35.000 kr. I alt får han således ca. 150.000 kr. årligt — altså noget mere end indtægtstabet.

Denne videreførelse af den hidtidige udvikling angående regressens bortfald ved personskadeserstatningen har ikke givet anledning til betænkkeligheder m.h.t. erstatningsreglens præventive funktion. Synspunktet i betænkningerne har været følgende:

»Ved vurderingen af, om der bør tillægges de sociale sikringsordninger regres mod skadevolderen, må man tage i betragtning, at de fleste af disse ordninger finansieres af det offentlige gennem skattebetalingen. Også ordninger som den lovpligtige arbejdsskadesforsikring af arbejdstagere, bæres vel i sidste ende også af samfundet gennem indregning i priserne. Alle borgere kan derfor siges efter evne at have ydet til de forskellige sociale foranstaltninger, således at bidragene virker som en slags præmiebetaling til en fælles social sikringsordning. Også skadevolderen vil normalt have bidraget hertil.»

Ved siden af de ovennævnte lempelsesregler har EAL i § 24 indført en *almindelig lempelsesregel* som foreslået i 1976-betænkningen.

Reglen gælder for alle former for erstatningsansvar både for personskade, tab af forsørger, tingsskade og almindelig formueskade. Den finder anvendelse såvel på ansvar efter culpareglen som på ansvar efter strengere regler, og uanset om ansvaret hviler på kontraktsforhold mellem skadevolder og skadelidte. Bestemmelsen gælder også, selv om ansvaret følger af særlige regler i den øvrige lovgivning.

Ved personskade gælder den såvel for erstatning ved økonomisk

skade som for godtgørelse ved ikke-økonomisk skade. Når bestemmelsen kan kaldes en »almindelig» lempelsesregel, er det, fordi den har dette universelle anvendelsesområde. Samtidig er der grund til at understrege, at bestemmelsen er »speciel» i den forstand, at den kun forudsættes anvendt rent undtagelsesvis som en art »sikkerhedsventil» i de tilfælde, hvor de erstatningsretlige regler ville føre til urimelige resultater.

Stk. 1 indeholder to led. Første led er en regel om, at ansvaret kan lempes, hvis betaling af fuld erstatning vil *virke urimeligt tyngende for skadevolder*. Denne regel er tænkt anvendt i tilfælde, hvor betaling af fuld erstatning vil pålægge skadevolderen en byrde, der ud fra sociale og humanitære hensyn virker uacceptabel. Efter dette led er det altså først og fremmest skadevolders økonomiske forhold, som bliver afgørende ved vurderingen af, om lempelse bør ske. De øvrige momenter, der er nævnt i bestemmelsen — skadens størrelse, ansvarets beskaffenhed, skadelidtes interesse og foreliggende forsikringer — har dog betydning ved vurderingen af, om den byrde, der lægges på skadevolder, er urimeligt tyngende. Reglen er næsten parallel til den finske skadeståndslagsregel.

Andet led er en regel om, at ansvaret kan lempes, hvor *ganske særlige omstændigheder i øvrigt gør det rimeligt*. Denne regel kan altså anvendes, selv om erstatningsbyrden ikke er urimeligt tyngende for skadevolderen, hvis det dog forekommer urimeligt, at han skal betale erstatning eller fuld erstatning. Formuleringen »ganske særlige omstændigheder» understreger, at reglen kun er tænkt anvendt i sjældne undtagelsestilfælde.

Der kan efter *stk. 2* under tilsvarende betingelser som angivet i *stk. 1* ses helt eller delvis bort fra *skadelidtes medvirken* til skaden. Ved krav om erstatning til den, der har mistet en forsørger, gælder det samme om afdødes medvirken (altså identifikation).

Som det følger af gennemgangen af den nye danske erstatningsansvarslov er denne gået en del videre i ansvarslempelse end de nordiske erstatningslovsudvalg foreslog. Dog har den på den anden side helt undtaget offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed fra lempelses- eller rettere bortfaldsreglen i § 19. Denne generelle undtagelse må dog anses for velbegrundet, og den har tillige betydelige retstekniske fordele.

For at afrunde redegørelsen for loven må det til sidst nævnes, at loven i kap. 1 har gennemført *faste regler om udmålingen af erstatning og godtgørelse for personskade og tab af forsørger*. Men det er som Kipling sagde en anden historie — bortset fra, at lovens § 17 som nævnt

har ophævet al regres for sociale ydelser, pensionsydelse samt livs- og ulykkesforsikringer.*

Det bliver interessant at se, om de øvrige nordiske lande vil følge de nye danske regler, hvis der igen opstår spørgsmål om reformer, navnlig af forsikringsaftalelovens § 25.

* *Af litteratur om loven må — foruden de ovennævnte betænkninger — navnlig nævnes: A. Vinding Kruse og Jens Møller, Erstatningsansvarsloven med kommentarer, 1985, Jens Møller og Christian Trønning, Erstatningsansvarsloven, Juristen 1984, s. 228—250, Bo von Eyben, Erstatningsudmåling, personskade, forsørgertab, 1984; samme forfatter har i sin disputats, Kompensation for personskade I, 1983, indgående beskæftiget sig med de legislative spørgsmål vedrørende personskade og tab af forsørger. Den nye lov følger dog ikke forf.s forslag. Ditlev Wad, Den nye danske erstatningsansvarslov, Nordisk Forsikringstidsskrift 1985, s. 55—68. Anders Vinding Kruse, Jens Møller, Christian Trønning, Ny dansk lov om erstatningsansvar, TfR 1985. 329—358, Bernhard Gomard og Ditlev Wad, Erstatning og godtgørelse, 1986. Anders Vinding Kruse, Erstatningsretten, 1986.*